

Bc. Veronika Nachtmannová: Slovní zásoba pro pracující v učebnicích češtiny pro cizince (diplomová práce)

Katedra českého jazyka a literatury

Fakulta pedagogická, Západočeská univerzita v Plzni

Plzeň 2021

posudek oponenta

Diplomantka se ve své práci zabývá aktuální a důležitou problematikou, a sice otázkami lingvodidaktické prezentace slovní zásoby ve vybraných učebních materiálech češtiny pro jinojazyčné mluvčí na úrovni A1, A2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Diplomová práce se skládá z části teoretické (kapitoly jedna až tři), na niž navazuje část praktická (kapitoly čtyři až pět). Diplomantka ve své studii přináší nemálo zajímavých údajů a postřehů, např. relevantní statistická fakta o problematice nerodilých mluvčích v ČR (otázka jejich počtu a statutu, ekonomických aktivit aj.) nebo poučení o podílu lidských smyslů na procesu učení se (nikoliv „učení“, jak je na str. 36 uvedeno). Velmi oceňuji praktické zaměření diplomové práce (viz vlastní návrhy výukových materiálů, str. 65n.) i skutečnost, že při jejím vypracování vychází kolegyně Nachtmannová z vlastních pedagogických zkušeností.

Jazykovou úroveň diplomové práce hodnotím jako solidní, nemám k ní výhrady zásadního rázu. Z nepočetných dílčích prohrěšků upozorním alespoň na absenci nominativu jmenovacího na str. 6 („*nabývá na důležitosti obor češtiny jako cizího jazyka*“) či na jednu z neobratných a nepřesných formulací (str. 26 „*Od konce 60. let se v západní Evropě hledala norma, která by sjednotila hodnocení jazykové úrovně*“ – zde by bylo vhodnější uvést např. „*která by sjednotila kritéria hodnocení úrovně komunikační kompetence jinojazyčných mluvčích*“).

Pokud jde o další formální záležitosti, poukazuji na nepříliš vhodné odkazování na užitou odbornou literaturu v poznámkovém aparátu, nadto s neúčelným uváděním plného názvu dotyčných prací. Tyto záležitosti patří do závěrečného seznamu odborné literatury a pramenů. Mnohem případnější je uvést autorovo příjmení a rok vydání příslušné studie. Uvítal bych rovněž soustavné užívání autorského plurálu.

Co se obsahové stránky DP týče, nabízí se problémů a otázek celá řada, a to nikoliv pouze díky jejímu zajímavému a diskusnímu tématu.

Nepokládám za vhodné označovat dospělého cizince učícího se česky jako *žáka*. K dispozici je celá řada vhodnějších pojmenování (jinojazyčný mluvčí, frekventant kurzu, studující aj.). V DP je třeba hovořit nikoliv o „jazykových dovednostech“, nýbrž o dovednostech řečových (str. 6 a jinde). Uvítal bych, kdyby mohla diplomantka při obhajobě stručně a

srozumitelně vyložit rozdíl mezi jazykem mateřským (prvním), druhým a cizím a okomentovat výpověď (str. 8): „*Žáci cizinci jsou osoby, jež nemají česká státní občanství (zde je na místě užití singuláru), tedy i ti, kteří se narodili v České republice a čeština pro ně může být mateřským jazykem.*“ Nepokládám za nezbytně nutné uvádět dlouhé přehledy deskriptorů ze SERR, stačilo by věnovat se otázkám lexikálním, které tvoří bázi DP (str. 27n.).

V diplomové práci se však, bohužel, setkáváme i s pochybeními a nedostatky zásadnějšiho rázu. Zmíním vybrané z nich.

SERR nevzniká v roce 1971 (str. 26), nýbrž mnohem později. V roce 1991 bylo ve švýcarském Rüşchlikonu mezivládní sympozium, na němž zmíněná idea dostává první konkrétnější kontury. První verze SERR (tedy pracovní) je publikována v roce 1997, druhá o rok později, oficiální text (anglický a francouzský) je vydán až v roce 2001.

Praховá úroveň (tedy B1) nebyla vypracována na univerzitě v Olomouci, nýbrž na pražské filozofické fakultě (viz str. 31). Pracovníci Univerzity Palackého v Olomouci pod vedením M. Hádkové (2005) vypracovali popis úrovně A1, který má jak své přednosti, tak také některé zásadní nedostatky. Zcela nevyhovující je právě pasáž věnovaná slovní zásobě, kde je místo obvyklých cca 800-900 lexémů počet minimálně dvojnásobný, nadto velmi problémový. Toto se v DP přechází mlčením. Diplomantka měla ke zmíněným skutečnostem zaujmout kritický postoj. Naznačený lapsus byl natolik závažný, že ho bylo potřeba řešit vypracováním zcela nového vokabuláře pod vedením J. Cvejnové v rámci NÚV.

Co se specifika vzdělávání dospělých týče (str. 34n.), bylo by žádoucí rozlišovat v jejich rámci alespoň filology a nefilology, Slovany a Neslovany. Tyto faktory totiž mají (nejen) na akvizici slovní zásoby podstatný vliv. Pokud jde o didaktiku slovní zásoby (str. 40n.), autorka vůbec nezohledňuje rozdíly mezi mluvčím dospělým a nedospělým (srov. zásadní odlišnosti mezi pamětí mechanickou a logickou aj.).

Při rozboru vybraných učebních materiálů češtiny pro cizince (str. 45n.) je analýze zpracování slovní zásoby věnován jen minimální prostor, hodnotím ho jako povrchní. To je v rozporu se zadáním a zaměřením DP.

Otázky pro obhajobu:

1) V čem spočívají specifika lingvodidaktické prezentace slovní zásoby pro dospělého cizince (filologa versus nefilologa) a pro dítě? Jakým způsobem konkrétně ve vyučovací praxi postupovat?

2) Do jaké míry koresponduje slovní zásoba v analyzovaných učebnicích češtiny pro cizince – po stránce kvantitativní i kvalitativní – s příslušnými popisy úrovně češtiny A1, A2? Jaká je míra inspirace (korespondence)? A jak její úroveň hodnotíte z hlediska pragmatického, resp. lingvodidaktického?

Závěrem konstatuji, že předložená diplomová práce Bc. Veroniky Nachtmannové splňuje i přes uvedené výhrady požadavky na ni kladené. Doporučuji ji proto v obhajobě. Hodnotím ji

v této fázi jako dobrou. Výsledné hodnocení diplomové práce bude záležet na průběhu a úrovni její obhajoby.

V Plzni dne 10. srpna 2021

doc. PhDr. Milan Hrdlička, CSc.

KČJ FPE ZČU

Souhlasí s originálem

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
katedra českého jazyka a literatury

J. Winkler